

El club de la ciència

En les últimes dues dècades, l'efecte placebo no ha deixat d'augmentar entre els pacients amb depressió, ansietat, dèficit d'atenció i altres condicions psiquiàtriques, o entre els que tenen dolor. El placebo és el fenomen pel qual un medicament o un tractament fals (per exemple, una píndola que només conté sucre) produeix, no obstant, una millora en un pacient.

L'assumpte no és una novetat. El més desconcertant és que la seva potència ha augmentat amb el temps. Un estudi publicat a finals de setembre a *Nature Mental Health* és l'últim d'una sèrie que ha anat revelant aquest canvi en els últims anys.

Aquesta investigació ha detectat un efecte placebo creixent en l'estimulació magnètica transcranial (TMS, en les seves inicials angleses). En aquesta teràpia es posa un casc que envia senyals magnètics a pacients amb depressió.

Si s'utilitza un casc fals (que en realitat no emet cap senyal), una fracció dels pacients continua registrant millores. És més, aquesta fracció ha anat augmentat des de finals dels anys 90.

«Els placebos són eficaços en les malalties en les quals dolor, malestar, angoixa,

¿Per què augmenta l'efecte placebo?»

Fàrmacs i teràpies sense eficàcia aconseguixen millores en els pacients i aquest fenomen ha augmentat els últims anys. ¿És una bona idea prescriure pastilles de sucre?

 Michele Catanzaro

Depressió, ansietat o dèficit d'atenció responen més a tractaments falsos

dueix el teu dolor', pot ser que notis una reducció», explica Luana Colloca, professora de l'Escola d'Infermeria de la Universitat de Maryland.

L'últim estudi analitza centenars d'assajos fets a partir del 1999 amb la TMS. Per demostrar l'eficàcia d'una teràpia, els investigadors han de demostrar que funciona millor que un placebo. Per això, en els assajos sempre hi ha un grup de pacients als quals se'ls posa un casc igual al real, que emet els mateixos sons, i no obstant no aplica cap camp magnètic al crani.

Analitzant retrospectivament tots aquests estudis, els investigadors han no-

tat que al llarg dels anys, la magnitud de l'efecte placebo s'ha fet cada vegada major. Estudis anteriors havien detectat el mateix en pastilles contra la depressió i altres tractaments contra l'ansietat, la pèrdua de memòria, el dolor i fins i tot l'alta pressió sanguínia.

«La TMS està millorant, la gent confia en ella i això arrossega l'efecte placebo», afirma Tifei Yuan, investigador de la Universitat Jiao Tong de Xangai i coautor del recent treball. No obstant, altres experts discrepen. «És difícil que els pacients sàpi-guen exactament si una teràpia està millorant o no», observa Emiliano Santarnecchi, investigador de l'Escola Mèdica de Harvard. La TMS és un cas especial. «És un placebo fantàstic: una teràpia cara, amb un dispositiu complex que emet sons, la imatge del cervell en una pantalla, tècnics en bata blanca, etcètera», explica.

A més, Santarnecchi va comprovar en un estudi que la TMS estimula àrees del cervell que justament estan relacionades amb l'efecte placebo. O sigui, la mateixa teràpia podria estar amplificant-lo.

«A més a més és una teràpia que ha tingut una tremenda publicitat, generant grans expectatives», afegeix l'investigador. «L'atenció que prestem al màrqueting dels tractaments amplifica la resposta de placebo», afirma Colloca.

Brown apunta a una altra explicació més subtil. «Amb el temps, es fa cada vegada més difícil trobar voluntaris per als assajos clínics, perquè ja hem esgotat el conjunt de persones que estaven disponibles inicialment. Per això, s'acaben fitxant persones amb condicions més febles, que són més susceptibles al placebo», explica.

El debat

A l'espera d'aclarir l'assumpte, les empreses farmacèutiques constaten que demostrar l'eficàcia de certes teràpies es fa cada vegada més difícil, perquè han de superar un llindar de placebo cada vegada més alt.

Brown i Santarnecchi creuen que s'hauria d'aprofitar l'eficàcia dels placebos, per exemple, acompanyant les teràpies efectives amb placebos que amplifiquin la seva eficàcia. Però ¿és acceptable subministrar tractaments ineficaços? Brown aposta pels placebos «d'etiqueta oberta»: alguns estudis troben millores fins i tot en pacients que saben que prenen un placebo. Els placebos podrien reduir l'ús d'opioides en el tractament del dolor, per exemple.

Santarnecchi opina que aquests tractaments haurien de ser més barats que els eficaços. No obstant, no falten antecedents de grans negocis fundats en teràpies sense eficàcia comprovada, com l'homeopatia.

Colloca se sent incòmoda davant la perspectiva de fer pagar per píndoles de sucre. «¿Realment necessitem prendre una pastilla per aconseguir aquest benefici, o una teràpia de grup o teràpies amb realitat virtual poden aconseguir el mateix? Cal estudiar-ho», conclou.

por, preocupació són part de la malaltia», explica Walter Brown, professor de Psiquiatria de la Universitat de Brown (EUA). Això afecta condicions mentals, i també dolors d'estómac, d'esquena i certs problemes de mobilitat.

«El placebo funciona amb símptomes dels quals tenim experiència conscient. Si et diuen: 'Aquest medicament redueix el teu cortisol' és improbable que notis un canvi. Si et diuen: 'Aquest medicament re-

Un investigador de l'UCLA parla amb una pacient abans d'aplicar l'estimulació magnètica transcranial. / UCLAHEALT

Si una teràpia millora i genera confiança, s'amplifica l'efecte placebo